

השני למחר, אינו חייב,

ונלמד מתרומה שאף חטא האמור במעילה לא צירף שתי אכילות כאחד,

מנין, לרבות אכל חצי משיעור מעילה היום, ואכל חצי השני למחר, ולא דוקא מחר, אלא אפילו לזמן מרובה (708)?

ומשיכה הברייתא: תלמוד לומר "תמעול מעל" לרבות מעל מכל מקום.

וממשיכה הברייתא: אי, אם מעילה נלמד מתרומה, אם כן, הרי יתכן לומר: מה חטא האמור בתרומה, כשאכל את התרומה, פגיתו והנאתו כאחד, כשאוכל ונהנה נפגמה התרומה והוא הנהנה והוא הפוגם,

אף חטא האמור במעילה פגיתו והנאתו כאחד (709),

מנין לרבות, לאכילתו ואכילת הבריו, שמצטרפין, ומצטרפין לזמן מרובה, ואפילו מבאן ועד שלש שנים?

תלמוד לומר: "תמעול מעל", ודרשינן: לרבות מעל מכל מקום.

וממשיכה הברייתא: אי, אם נלמד מתרומה,

אם כן, הרי יתכן לומר: מה חטא האמור בתרומה

אינו חייב עד שיצא מן הקודש לחול, זר יט-א האוכלה מוציאה לחול.

ואפילו המוציא מקודש לקודש, מעל. כגון, הקונה קרבנות יחיד מדמי הקדש שבידו.

ונחלקן חכמים, מתי מעל.

רבי שמעון סובר, מעל משעת הבאת הקרבן לעזרה, מפני שהוא סובר שכבר בשעת הבאת הקרבן, יצא בעל הקרבן ידי חובתו.

ואילו רבי יהודה סובר שלא מעל עד שזרק הדם, מפני שהוא סובר שהבעלים אחראים על הקרבן עד זריקת הדם (710).

ומבאר הברייתא: המוציא מן הקודש לקדש, כגון, לקח [קנה] קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות, שהם קרבנות שהוא חייב באחריותם, וקנה אותם ממעות הקדש, או שלקח מעות הקדש ושקל שקלו, ונתן אותם למחצית השקל עבור חיובו ליתן מחצית השקל מידי שנה, (711) או שלקח מעות הקדש והביא מהן את חטאתו ואשמו, כיון שהביא (712) מעל, דברי רבי שמעון.

711. כן מבאר המיוחס לרש"י. ובשיטה מקובצת מפרש בשם רבינו אליקים: שקל שקלו ממעות חולין, ומהם קנה קרבנות.

712. כך היא גירסת ופירוש התוס' [בשיטה מקובצת], ופירוש המיוחס לרש"י ורבינו גרשום. ועוד מביאים בשם רבינו פרץ גירסת התוספתא, שלדעת רבי יהודה לא מעל עד שיהנה.

והתוס' מבארים גירסא זו, שרבי יהודה סובר

ללמוד מתרומה, אלא, שהתורה חייבה חומש אפילו באופן שאין חייבים בתרומה, כגון נהנה ולא פגם.

וראה בפירוש הר"ש משאנץ על התורת כהנים.

708. עיין קרן אורה.

709. גירסת השיטה מקובצת.

710. ויבאר בהערות הבאות.

רבי יהודה אומר: לא מעל עד שיזרוק הדם.

והרי מתרומה אי אפשר ללמוד אלא המוציא מקודש לחול? תלמוד לומר "תמעול מעל", לרבות מעילה מכל מקום, בין המוציא

ומנין שמועלין אף בהוצאה מקודש לקודש,

מהלכות שקלים].

והטורי אבן [מגילה ח א] מוסיף להקשות סתירת דברי רבי שמעון, ששם דריש רבי שמעון ממה שאמרה התורה "ונרצה לו לכפר עליו", שהאומר "הרי עלי להביא קרבן" חייב באחריותו עד לאחר כפרה, עיין שם ברש"י [ד"ה את שעליו].

ובפרט שכאן מדובר בחטאת ואשם וקיני זבים, הלא בודאי אינו נפטר מחיובו עד אחרי זריקת הדם?

ומתרצים בדרך טעם, והטהרת הקודש [שם] והמעיל יעקב, והאבי עזרי [שם הלכות מעשה הקרבנות], שישנם שני חיובים בחיוב קרבן. האחד, חיוב כפרה, ומחויב זה לא נפטר עד אחרי זריקת הדם, בין בנדר בין בנדבה, בחטאת ואשם המובאים על כפרת חטא. ועל חיוב זה אמרה הגמרא במגילה ובשאר מקומות שאינו נפטר עד אחרי הרצאת הדם בכשרות.

אלא, שמלבד חיוב כפרה יש גם חיוב ממוני. וגם נכסיו משועבדים כמבואר במסכת קידושין [יג ב]. ועל חיוב זה סובר רבי שמעון שנפקע משעת הבאת הקרבן לעזרה. והיות ונפטר מחיובו הממוני, נמצא שאז היא הנאתו מדמי הקודש. כלומר, אף שברור שאם הקרבן ייפסל, יצטרך להתכפר בקרבן אחר, מכל מקום, הוא חיוב חדש. והשעבוד נכסים שהוטל עליו ואחריותו נפקעים משעת ההבאה לעזרה.

ובעצם מהות השיעבוד נכסים בקרבן, עיין ברכת שמואל בבא קמא [סימן ל ס"ק ב].

ומבאר הלכותי הלכות, שלכאורה קשה, מה היא מחלקותם כלל, הלא בודאי מעל משעה ששינה המעות, ומאי שנא ממעילה דהוצאה הנלמד מעבודת כוכבים?

שמעל משעה שנתכפר, שהיא שעת זריקת הדם, ועד אז לא נהנה בעל הקרבן. ואילו רבי שמעון סובר, כיון שהוציא המעות [והיא, אכן, הגירסא שלפנינו], מעל, מפני שאז נהנה בעל הקרבן. והתוס' מבארים דעת התוספתא, משום שאין סברא כלל לחייב משעת ההבאה, כי בהבאה לא נתחדשה לו שום הנאה. וכמו שיבואר.

ומפירוש רבינו הלל על התורת כהנים משמע, שהפירוש הראשון לא מסתבר לו לפרש שמעל משעת הוצאת הממון, כיון שכל זמן שלא הביאו לעזרה, לא הוציאו מהקדש, שהמעות הם של הקדש בכל מקום שהם.

סיכום: לפי פירוש הראשון, נחלקו, אם מעל במוציא מקודש לקודש בשעת ההבאה לעזרה, או בשעת זריקת הדם. ולפי פירוש השני, נחלקו, אם בשעת הוצאת המעות, או בשעת זריקת הדם.

והמיוחס לרש"י מבאר דברי רבי שמעון, משום שסבר שהמחויב חטאת או אשם, לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה, וכיון שהביאו נפטר מאחריותו.

והגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס מביא שכך כתב רש"י במסכת חולין [קלט א], ושם בחולין מביא שכן כתבו התוס' בדף כ"ב. וראה במשנה למלך [פרק יד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה].

ותמה שם המשנה למלך, וטהרת הקודש [תחילת זבחים], וכי היכן מצינו שהבעלים נפטרים מאחריות משעת הבאה לעזרה, הלא משנה מפורשת היא בריש מסכת זבחים, שקרבן שלא נשחט כראוי, חייבים הבעלים להביא קרבן אחר. והיא בעצם קושיית התוס'. וכן תמהו הקרן אורה והלקוטי הלכות והאור שמח [פרק ג

מקודש לחול ובין המוציא מקודש לקודש.

ומבארת הגמרא את תחילת הברייתא: **אמר מר**, אמרה התורה **"נפש"**, ובא לרבות, **אחד היחיד, ואחד הנשיא, ואחד הכהן המשוח, במשמע.**

ודנה הגמרא: **שיכול**, (713) **מאי?** מה היינו יכולים למעט, אם לא היתה התורה (714) מרבה? הלא **פשיטא**, **"נפש" כתיב**, ונפש משמע כל נפש, ולמה היה עולה על הדעת

למעט נשיא ומשוח?

ומתרצינן: **מהו דתימא**, אם התורה לא היתה מרבה נשיא ומשוח, היינו אומרים, **אמר רחמנא**, אמרה התורה בפרשת שמן המשחה [שמות ל] **"ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו"**, והאי כהן המשוח (715) **לאו זר הוא**, דהא **אימשה בנוויה**, הוא נמשח בשמן המשחה, וממילא אינו בכלל מעילה,

קא משמע לן, באה הברייתא להשמיענו,

אלא, וכבר הקדימו לפרש כן הראב"ד ורבינו הלל [תורת כהנים] ובפירוש א וב', החילוק ברור: במוציא מעות לחולין, חייב על ההוצאה. מה שאין כן במוציא לקודש והכניס דבר אחר תחתיו לקודש ולא הוציא המעות לחול, אינו חייב על עצם ההוצאה, אלא על ההנאה בלבד. לפיכך, סבר רבי יהודה שהנאתו היא משעה שנתכפר. ואילו רבי שמעון סבר, שמשעת קניית הקרבן חשיב הנאה. וכן כתב בעמודי אור [סימן קי].

ותמה הקרן אורה על דברי רבי יהודה, הסובר שלא מעל עד זריקת הדם. שאם כן, נמצא שבעת קניית הקרבן עדיין לא נעשה הקדש, שהרי המעות אינם שלו, ובעת השחיטה עדיין הקרבן חולין, ואיך יחזור לכשרותו בזריקת הדמים?

וכתב, שבעת זריקת הדמים איגלאי מילתא למפרע שהמעות יצאו מקדושתם וחלו על הקרבן, נמצא ששחיטה כשרה היא.

והקשה האחיעזר [חלק ג סימן ע] על דבריו, ומה בכך, הלא מכל מקום בשעת השחיטה לא יצאו המעות לחולין?

ומחדש: עיקר המעילה היא בשעת ההוצאה מרשות לרשות, אלא, כיון שהוא מקודש לקודש צריך שיהנה כנ"ל, והמעילה של הוצאה תלויה

בתנאי אם ינהג. הילכך, כאשר בסוף בעת הזריקה אכן נהנה, איגלאי מילתא למפרע שמעל משעת הוצאת המעות. ועיין בשפתי כהן [חושן משפט סימן קכ"ח], ובתומים וקצות החושן. ועיין בעונג יום טוב [אורח סימן ט בהג"ה] הדין בענין "מצוה הבאה בעבירה".

713. פירוש: "שיכול" הוא נוסחת המשנה והברייתא, לפרש מה בא הכתוב לרבות או למעט. על כן, מקשה הגמרא, מה באה הדרשה לרבות, ולמה היה עולה על הדעת למעט נשיא או משוח.

714. מלשון התוס' **ופירוש המיוחס לרש"י** משמע שהדיון הוא על לשון התורה.

אבל בפירוש א מבאר שהקושיא היא על הברייתא, למה הוצרך התנא לרבות נשיא ומשוח.

715. כתבו התוס', שעיקר הלימוד הוא לכהן המשוח, ונשיא הובא אגב כהן.

אבל בפירוש ב [עיין הערה 682] מבאר שהנשיא הוא המלך, וגם הוא לפעמים נמשח בשמן המשחה.

שאינו כן⁽⁷¹⁶⁾, ומעל.

הגמרא מסכמת עתה את שלושת הלימודים, מסוטה, מעבודת כוכבים ומתרומה. ומכל אחד מהן נלמד דין חדש בהלכות מעילה, שאי אפשר ללמדו משנים האחרים אלא ממנו.

אקשה⁽⁷¹⁷⁾ רחמנא, הקישתה התורה למעילה, לסוטה ולעבודת כוכבים ולתרומה,

לסוטה, הקישתה התורה, ללמד, דכשם

שבסוטה נהנה, אף על גב דלא פגם כמבואר לעיל, שבסוטה אין פגם, גבי הקדש נמי, כאשר נתנה טבעת בידה, ונהנתה ולא פגמה, מעלה⁽⁷¹⁸⁾.

כי אקשה רחמנא, ובמה הקישתה התורה מעילה לעבודת כוכבים, ללמד, דכשם שעבודת כוכבים עד דאית בה שינוי, כלומר, מעילה של הוצאה, כמבואר.

גבי הקדש נמי, לא מעל עד דביקע בקרדום⁽⁷¹⁹⁾.

מלהשתעבד לבורא שהוא חי וקיים יתברך שמו, והלך ונשתעבד לעבודת כוכבים שאין בה תועלת, ואילו מסוטה ילפינן לדין מעילה אפילו כשאין שינוי רשות, כגון בגזבר של הקדש, לחייב על ההנאה בלבד.

ואף שסברו התוס' שם [הערה 686] שבסוטה יש "שינוי קצת" מתכלית יעוד האשה לבעלה, מכל מקום, אין בסוטה "שינוי רשות", שבמעשה הזנות אינה יוצאת מרשות בעלה.

וכן מתרומה אי אפשר ללמוד הנאה בלא פגם, מפני שבתרומה יש בו פגם יחד עם ההנאה. ומתרומה היינו למדים שאין מעילה בהנאה בלבד בלי פגם, ובדבר שאין בו פגם, אין מועלין כלל אפילו כשנהנה בשוה פרוטה. הלכך, למדים מסוטה, לדין מעילה בהנאה בדבר שאין בו פגם. ומתרומה, לדבר שיש בו פגם, שאין מועלין בהנאה בלבד עד שיפגום. ועיין לקמן בהערה 722.

719. לפי גירסת השיטה מקובצת, וכן משמע בתוס' [בשיטה מקובצת].

בתחלה רצו התוס' לפרש, שהכוונה למה ששינוי במשנה לגבי קרדום שבדבר שיש בו פגם, לא מעל עד שיפגום. ולפי פירוש זה, כוונת הגמרא היא [והיא מתאימה עם גרסתנו] עד

716. כתב הרד"ל, פירוש: הנשיא והכהן ישנם בכלל מעילה בשאר מעילות, אבל בשמן המשחה, אכן נחלקו תנאים אם חייבים או פטורים במסכת כריתות [ו א].

אבל בפירוש א כתב שהיה הוה אמינא לומר שלא יתחייבו אפילו בסך שמן המשחה, ועיין קרן אורה.

ובתקנת עזרא מסופק בשני הפירושים.

והנה, המנחת חינוך [מצוה קח] כתב בפשיטות דיש מעילה בשמן המשחה. והאבני נזר [יורה דעה חלק ב סימן שי"ג] כתב שלא מצא ראייה מפורשת שמועלין בשמן המשחה. ועיין בשו"ת חקרי לב [אורה חיים סימן קיט] ובפירוש רבי ירוחם פערלא על ספר המצות [לא תעשה קפב].

ובספר ישועות מלכו [פרק א מהלכות כלי המקדש הלכה ה].

ועיין בעולת שלמה.

717. גירסת השיטה מקובצת.

718. כלומר, מסוטה ילפינן דין מעילה בהנאה בלא פגם, בדבר שאין בו פגם.

דין זה אי אפשר ללמוד מעבודת כוכבים, מפני שבעבודת כוכבים יש "שינוי" שמשנה גופו

שבקע בקרדום "ויפגום".

אבל התוס' אינם מסכימים לפירוש זה, מפני שכמבואר לעיל, מעילה של פגם נלמדת מתרומה ולא מעבודת כוכבים. ומשנתנו הלא מדברת בגזבר עצמו שבקע בקרדום, ולא הוציאו מרשות הקדש.

[ובשיטה מקובצת מהדורת הרב אילן יש תוספת בדברי התוס', 'ולפי זה אפילו הדיוט, נמי". וכנראה כוונתו, שאין חייבים לומר דוקא גזבר, אלא כל אדם שהקרדום הוא עתה תחת ידו, הריהו כגזבר. ועיקר כוונת התוס' באמרם "גזבר", היינו לשלול כשהוציאוהו מרשות הקדש, כי אז הוי מעילה של הוצאה הנלמד מעבודת כוכבים.

והראב"ד בהשגותיו [פרק ו מהלכות מעילה הלכה ח] כתב כן במפורש: וכן כל אדם שהקדשו תחת ידו, הרי הוא הגזבר, ולא מעל עד שיוציא. ודבר זה תלוי בשתי השיטות בתוס', עיין לקמן הערה 737 תירוץ השלישי והרביעי]. וטרם שנמשיך בדברי התוס', יש להעיר: בפירוש המיוחס לרש"י, אכן מבאר שלפי דברי הגמרא כאן נלמדת מעילה של פגם מעבודת כוכבים. ויוצא מכך, שהגמרא שינתה ממה שאמרה הברייתא שהיא נלמדת מתרומה. והוא ויכוחם של התוס' יום טוב עם הגאון רבי עקיבא איגר במשנה, עיין שם.

ומסיקים התוס' בשם השר מקוצי, שאין הכוונה למשנה "ביקע בקרדום לא מעל עד שיפגום" [ולפיכך לא גרסינן "ויפגום"], אלא, הכוונה, לגזבר המשאיל קרדום של הקדש לחבירו, והוא מעילה של שינוי רשות הנלמד מעבודת כוכבים.

אם כן, מקשים תוס' למה אמרה הגמרא "עד דביקע", הלא המעילה נעשתה תיכף משעת ההשאלה וההוצאה מרשות הקדש? ובגמרא בבא מציעא [צט א] נחלקו בכך

אמוראים. ורב הונא הוא הסובר כן, שלא מעל עד שביקע, כשם שלגבי הדיוט בדיני שואל, יכול המשאיל לחזור בו מהשאלתו עד שביקע, הלכך אמרה כן הגמרא גם לגבי הקדש, שלא קנה השואל במשיכה בלבד, עד שביקע בו, הלכך לא מעל עד שביקע.

[השוואה זו של דיני מעילה לדיני ממונות היא ראיה ליסודו של הגר"ח המבואר כמה פעמים, שיסוד דין מעילה הוא מטעם גזל]. ואמנם, הגמרא יכלה ללמוד אותו לימוד עצמו מעבודת כוכבים שמועלין בשינוי רשות בלבד, לשאר האמוראים החולקים על רב הונא, ובפרט שאין ההלכה כמוהו. ועוד יכלה ללמוד מעבודת כוכבים בשאר שינויי רשות כגון מכירה ומתנה, שלדעת הכל נעשתה המעילה מיד כשבא הקרדום לידי הקונה או המקבל, עוד לפני שבקע בו, אלא שנקטה כן הגמרא, להשמיענו חידוש אליבא דרב הונא, שאף על גב שהשואל קנה את הקרדום משעת משיכה לענין להתחייב באונסין, מכל מקום, כיון שהמשאיל יכול לחזור בו עד שבקע בו השואל, לא מעל. כיון שעדיין איננו לגמרי ברשות השואל, לענין שלא יכול המשאיל לחזור בו.

וחידוש זה לא היתה הגמרא יכולה לומר לדעת שאר האמוראים, או בהוצאה אחרת. ועתה, מסכמים התוס' [עיין ברכת הזבח וצאן קדשים, וכנראה שלא היה לפנייהם השלמת תוס' רבינו פרץ בשיטה מקובצת]: מעבודת כוכבים למדים שני דינים. הדין העיקרי, הוא דין שינוי של הוצאה, אף בלי הנאה ובלי פגם, ודבר זה לא נלמד לא מסוטה ולא מתרומה, שבהם יש הנאה או פגם [כמבואר בהערה 722],

ועוד אשמוענין, דרך אגב, חידוש הנ"ל אליבא דרב הונא.

אקשה רחמנא לתרומה, ללמדנו, מה תרומה, אמרה התורה "כי יאכל", ודרשינן:

פרט למזיק, כמבואר. גבי הקדש נמי (720), כל דבר אכילה (721) כי מזיק ליה,

720. וכמבואר לעיל בברייתא, שאילו מעבודת כוכבים בלבד, היינו מחייבים פגם ולא נהנה.

721. כתב המיוחס לרש"י בשם רבו [והוא כנראה רש"י, והביאוהו הרשב"א בכבא קמ ז א והרמב"ן רשב"א וריטב"א בגיטין מט א בשם רש"י כאן]: אמנם, בהקדש פטור המזיק אפילו כשהזיק דבר שאינו בר אכילה, אלא, שהגמרא נקטה כן משום שתרומה, שממנה נלמד הקדש שייכת רק במידי דאכילה. והתוס' מוכיחים שהמזיק פטור אפילו במידי שאינו בר אכילה, מהמשנה בבא קמא [ט א] "נכסים שאין בהן מעילה", ומבאר שם הגמרא, שבא ללמדנו, שרק המזיק את ההדיוט, חייב לשלם מדין מזיק, ולא המזיק את ההקדש. והמשנה היא, היא המשך למשנה הראשונה "ארבעה אבות גזיקין: השור, הבור, המבעה וההבער", ובכל ארבעת נזקין אלו פטרתה המשנה כשהזיק היה של הקדש. ושם בודאי לא מדובר במידי דאכילה דוקא. ואפילו למאן דאמר [שם] "מבעה זה השן", אין פירושו לחייב דוקא בהזיק של אכילה בהדיוט, ולפטור בהקדש, אלא הוא הדין בשאר נזקי ממון.

והתוס' עצמם מתרצים בשם ר"י [ובשיטה מקובצת בשם הקדוש רבינו נתנאל] שהגמרא באה לחדש, שאפילו האוכל את התרומה, אלא שאכלו לא בדרך אכילה, אלא דרך הזיק, כגון: אכילה גסה [עיין יומא פ ב], כלומר, אכילה אחורי שביעתו הגמורה והוא קץ לאכול, או כגון: השותה שמן של תרומה, שאין דרך בני אדם לשותה שמן, כמבואר במסכת ברכות [ל ב], באכילה כזו פטור בתרומה, כי היא איננה בכלל מה שכתבה התורה "כי יאכל" ואינה נקראת "אכילה". ומתרומה נלמד גם להקדש, לפטור

לאכילה כזו מדין מעילה. ועיין בתוס' רבינו פרץ בשיטה מקובצת, המבאר בדרך אחרת.

המנחת חינוך [מצוה רפא] מאריך בזה, ונביא מקצת דבריו.

במסכת פסחים [כד ב] אמר רבי יוחנן: כל איסורין שבתורה, אין לוקין עליהן אלא [כשאוכלין] דרך אכילתן. ומבאר שם הגמרא, שאם אכל חלב [תרבא] חי שאינו ראוי לאכילה, שהוא פטור. והוא דין כללי בכל איסורי אכילה. על כן מקשה, למה צריך למעט אכילה גסה בתרומה מטעם "כי יאכל, פרט למזיק", כמבואר ביומא [שם] ובתוס' כאן, הלא גם בלי דין מזיק, פטור מטעם שאינו כדרך אכילתן.

ושם ביומא מובאים כמה מאמרי חכמים. אמר ריש לקיש: זר שאכל תרומה אכילה גסה, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, כי יאכל פרט למזיק. אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן [!]: זר שכוסס שעורים של תרומה, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, כי יאכל פרט למזיק.

וקשה, למה צריך ללימוד מיוחד על כך, ובמה שונה דינו משאר איסורי תורה שעליהם פטורים בשלא כדרך אכילתן. ועוד, למה דרשו "פרט למזיק", בפשטות יש לדרוש "כי יאכל, פרט לשלא כדרך אכילתה".

ועוד מקשה: למה לא אמרה הגמרא שהאוכל תרומה אכילה גסה במזיד, או הכוסס את השעורים במזיד, שהוא פטור מיתה בידי שמים וממלקות, הלא אינו בגדר אכילה, כיון שהוא שלא כדרך אכילתן. כלומר, למה נאמר פטור זה של "כי יאכל, פרט למזיק" רק לגבי אכילת שוגג בלבד, ולפטור מחומש?

וברמב"ם [פרק י מהלכות תרומות] מפורש כן. שפטור זה כתבו רק לגבי שוגג. ואילו לגבי

הנהגה מן ההקדש

פטור (722).

ולכן, הקישתה התורה לסוטה, לעבודת כוכבים ולתרומה.

שנינו במשנתנו: **כיצד? נתנה קטלא בצוארה, טבעת בידה, שתה בכוס של זהב, כיון שנהנה מעל. לפי שהם דברים שאין בהם פגם.**

הגמרא דנה, האם אכן אינם נפגמים מרוב ההשתמשות בהם.

אמר ליה רב כהנא לרב זביד: וכי דהבא [זהב] לאו בר איפגומי הוא?! והא, והלא, דהבא דבלתיה דנון, תכשיטי זהב שעשה עשיר אחד ושמו "נון" לכלותיו, ובעבור זמן אבדו ממשקלם, ולהיבא אזל, לאן הלך אותו זהב? הרי שגם זהב עשוי להיפגם.

אמר ליה רב זביד לרב כהנא: דלמא, יתכן שהזהב הלך, להיבא דרמיון בלתיך הוא, למקום שכלותיך משליכות אותן! כלומר, תכשיטי זהב אינם נפגמים כשלובשים ועונדים אותם כראוי, אלא כשנשלכים בחלונות או בשאר מקומות בלתי

אבל, המנחת חינוך מביא תוס' בפסחים (כו א), החולקים על דרך זו, וסוברים, שגם בתרומה ומעילה שייך הפטור של "שלא כדרך אכילתן". ועיין באבי עזרי [מהדורא תנינא פרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א].

722. ולסיכום, מבארים תוס': מסוטה למדים לחייב נהנה ולא פגם [בדבר שאין בו פגם], ואילמלא מסוטה, היינו למדים מתרומה, שאין חייבים עד שיפגום. ואילו מתרומה למדים לפטור פגם ולא נהנה, כלומר, מזיק, ואילמלא מתרומה, היינו למדים מעבודת כוכבים לחייב פגם ולא נהנה.

פירוש לפירושים: אילמלא הלימוד מסוטה ומתרומה, משניהם יחדיו, היינו למדים, או מסוטה, ואז היינו מחייבים על הנאה בלבד אפילו בדבר שיש בו פגם, או מתרומה, ואז היינו פוטרים כל הנאה בלי פגם אפילו בדבר שאין בו פגם,

ועתה, שלמדים גם מסוטה וגם מתרומה, למדים [כעין פשרה] מסוטה לחייב על הנאה בדבר שאין בו פגם בלבד, ומתרומה, לפטור המזיק בלבד, ואילו על פגם בדבר שיש בו פגם,

האוכל במזיד [פרק ו שם] לא כתב שהוא חייב רק כשאכל דרך אכילתו?

על כן, מביא בשם הצ"ח [ברכות לח] לחדש, שאכן, בתרומה אין פטור של "שלא כדרך אכילתן" [כמבואר שם בגמרא פסחים שלא בכל האיסורים פטורים בשלא כדרך אכילתן]. והלכך, כשאכל בשוגג שלא כדרך אכילתן, חייב, ורק כשאכל אכילה גסה, פטור מחומש מטעם מזיק. [ועיין בשו"ת נודע ביהודה תנינא אורח חיים סימן קטן].

ומסתמך על דברי המשנה למלך [פרק ה מהלכות יסודי התורה הלכה ח], הסובר שרק היכא שכתבה התורה בלשון מניעה: "לא יאכל" "לא תאכל" וכדומה, פטור האוכל שלא כדרך אכילה, אבל במקום שאמרה התורה בלשון ציווי, כגון: "בערב תאכלו מצות", או בלשון אחרת, כוללת אכילה זו גם אכילה שלא כדרכה. על כן, לגבי תרומה, שלא נאמר אפילו בלשון ציווי, אלא "ואיש כי יאכל קודש" רק בלשון דין מצוה [כלומר, כשיעשה כן], אם כן, אפשר שלא נתמעט אכילה שלא כדרכה. אלא, שבכל זאת, נתמעט מזיק, מפני שמזיק בודאי אינו כלול בלשון "כי יאכל".

שמורים (723).

פגם (726)?

ומתרצינן: אמר רב פפא: בבהמה בעלת מום, העומדת לימכר, ודמיה נפחתים בהכחשתה, ובה עסקינן, והואיל והוא דבר שיש בו פגם, לכן אמרה המשנה שלא מעל עד שפגמה בשווי פרוטה.

ועוד, נחי דלא איכא נהנה ופגם לאלתר, אף אם אינם נפגמים תיכף בשעה שנהנים מהם, לבישה או שתייה בכוס, וכי לעולם מי לא איכא פגימה?! הלכך, כיון דאינם נפגמים לאלתר, נקראים דבר שאין בו פגם (724).

שנינו במשנתנו: הנהגה (725) מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום.

ובסיפא ששנינו "כשהיא מתה כיון שנהנה, מעל", מדובר בין בתמימה ובין בבעלת מום (727), כי בכל אופן אינה עומדת לפדייה, מאחר ש"אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים".

הגמרא סברה, שמדובר בבהמה הראויה לקרבן ועומדת להקרבה. ולכן מקשה הגמרא: מה שייך בה פגם, הלא אפילו אם הכחישה, אינה נפסדת בכך, ובין שהיא שמינה ובין שהיא כחושה עדיין ראויה היא להקרבה?

פגם לא שייך אלא בדבר העומד למכירה, שכאשר הוכחש נפחת מערכו.

מכדי, הרי אי המשנה מדברת, בבהמה תמימה העומדת להקרבה, קשה, היינו כוס של זהב. שחייבים עליה בהנאה בלבד בלא

מתניתין:

יט-ב

כמבואר לעיל כל דבר שיש בו פגם, לא מעל עד שיפגום, ודבר שאין בו פגם, כיון שנהנה מעל.

עוד מבואר, ששיעור מעילה להתחייב עליו חומש ואשם, הוא בשווי פרוטה.

חייב, ובלבד שיהנה.

726. עיין בחסדי דוד על התוספתא [פרק ב'] ובדובב מישרים [חלק א סימן סא], המקשים, ומה בכך שהבהמה ראויה להקרבה כמות שהיא, מכל מקום, הכחישה ונפגמה. ובודאי שיש מצוה מן המובחר להביא חטאת שמינה? ובענין זה עיין בשו"ת חכם צבי [סימן קכ], ובמשנה למלך [פרק טז מהלכות מעשי הקרבנות הלכה ז]. והדברים עתיקים, ואין כאן מקומם.

723. נראה לבאר על פי פירוש ב' ופירוש המשנה להרמב"ם: כפי המבואר במיוחד לרש"י, נתן "נון" זה לכלותיו תכשיטין במשקל, ולאחר זמן מרובה נשקלו כל התכשיטין ונמצא חסר. מפני שחלק מהם נאבדו מרוב הזנחה. ואין הכוונה שהתכשיטין עצמם נשחקו ואבדו ממשקלם.

724. עיין לעיל הערה 680.

727. ביאור שיטת הרמב"ם כתב הרמב"ם [פרק ו מהלכות מעילה הלכה ב]: קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן, כיון שנהנה בפרוטה מעל, אף על פי שלא פגם, שהרי

725. במשנה הגירסא: תלש מן החטאת. ועיין בכסף משנה [פרק ו מהלכות מעילה הלכה ב] וביבין ובוועז, וקרן אורה.